

Hoe vat je teksten en tekstdelen samen?

Een goede samenvatting moet los van de oorspronkelijke tekst voor iedereen goed te begrijpen zijn.

Hieronder lees je alles over het maken van een samenvatting. Eerst wordt uitgelegd welke soort samenvattingen je in havo 5 moet kunnen maken. Daarna volgt een uitleg over het samenvatten van volledige teksten.

Samenvatten in havo 5

Een samenvatting bestaat uit zinnen, gebruik dus nooit telegramstijl als je iets moet samenvatten, want dat is fout. Even voor de goede orde:
een zin is een groep woorden met minimaal een gezegde en een onderwerp.

Gebruik geen afkortingen, geen opsommingen en geen voorbeelden. Vaak is er een maximum aantal woorden, overschrijd die woordgrens niet!

Vermijd ook de veel voorkomende fout: verwijzwoorden gebruiken als je niet weet wie of wat ermee bedoeld wordt. Dus begin een hoofdedachte niet met hij, zij, ze. Vermijd in je samenvatting ook woorden als hier en daar, tenzij het duidelijk is wat ermee bedoeld wordt.

Leerlingen moesten in maximaal tien woorden samenvatten wat de redenen waren van een verschijnsel in alinea 10 van een tekst. Zonder dat jij op de hoogte bent van de inhoud, kun je in één oogopslag al zien welke antwoorden er sowieso nooit goed kunnen zijn. Welke antwoorden zijn dat en waarom kunnen ze niet goed zijn?

1 Antwoord Liesje	Voldoende bossen en daardoor voldoende wild.
2 Antwoord Pietje	Voldoende wild in de bossen aanwezig.
3 Antwoord Kuifje	Er zijn voldoende bossen en er is voldoende wild in de bossen.
4 Antwoord Lotje	Door het jagen op wild > daardoor minder wild.
5 Antwoord Keesje	Heel veel wild, dus genoeg voor de jagers, dus geen probleem.
6 Antwoord Jules	Ze leven hier volop in de bossen.
7 Antwoord Miepje	Omdat er veel bossen zijn.
8 Antwoord Pien	Er zijn genoeg bossen en daarom is er veel wild.
9 Antwoord Keesje	Omdat er veel wild is, bijvoorbeeld: herten en reeën.
10 Antwoord Klaas	De jagers jagen graag op herten, reeën, vossen, enz

Een examen leerling kan teksten en tekstgedeelten beknopt samenvatten. Dat betekent dat hij/zij

- teksten en tekstgedeelten kan reduceren tot de hoofduitspraak of hoofduitspraken met (belangrijke) ondergeschikte uitspraken;
- informatie uit teksten en tekstgedeelten kan (her)ordenen tot hoofduitspraak of hoofduitspraken met (belangrijke) ondergeschikte uitspraken;
- kan beoordelen of een gegeven samenvatting de hoofduitspraak of hoofduitspraken van de tekst of het tekstgedeelte bevat met (belangrijke) ondergeschikte uitspraken.

*Bij een samenvatting moet je teksten inkorten of kleiner maken. (reduceren)
Meestal krijg je daar in je examen de volgende soort vragen of opdrachten voor.*

- a. Wat is de hoofdgedachte van tekst x?
- b. Wat is de hoofdgedachte van tekstdeel x?
- c. Vat het standpunt samen dat de auteur inneemt in alinea x tot en met y.
- d. Wat is de hoofdvraag waarop tekst x een antwoord probeert te geven?
 - o A
 - o B
 - o C
 - o D
- e. Maak een samenvatting van alinea x.
(zie opgave 22 in voorbeeldexamen havo)
- f. Maak een samenvatting van de tekst in maximaal X woorden, waarin duidelijk wordt (de aandachtspunten hieronder zijn voorbeeldmatig)
 - wat de directe aanleiding is voor het schrijven van de tekst
 - welke zorg wordt uitgesproken?
 - welke conclusie wordt getrokken.(zie opgave 28 voorbeeldexamen havo)
- g. Maak een beknopte samenvatting van maximaal X woorden van de tekst. (zie opgave 33 voorbeeldexamen vwo)

NB: de laatstgenoemde twee vraagtypen komen alleen voor bij de kortere teksten.

Lees verder als je wil weten hoe je een volledige tekst moet samenvatten.

Samenvatten: hoe doe je dat?

Een paar dingen die je in gedachten moet houden en die je kunnen helpen bij het schrijven van een samenvatting:

- Stel eerst het onderwerp en de hoofdgedachte vast. Deze moeten in de samenvatting komen.
- Je mag de ordening van de oorspronkelijke tekst veranderen en je eigen woorden gebruiken.
- Over het algemeen wordt er een maximaal aantal woorden gegeven. Zo niet, dan bevat een goede samenvatting ongeveer 10% van het aantal woorden van de oorspronkelijke tekst.

Een situatie samenvatten

Hoe maak je een goede samenvatting?

1. Lees de titel van de tekst, kijk naar het jaartal waarin de tekst geschreven is, het tijdschrift of de krant waarin de tekst gepubliceerd is, de auteur van de tekst en bestudeer eventuele afbeeldingen. Uit deze informatie kan je al een aantal gegevens over de tekst afleiden.

2. Lees nu de hele tekst nauwkeurig door zodat je goed begrijpt waar deze over gaat. Formuleer voor jezelf de hoofdgedachte, het doel en de conclusie van de tekst.

3. Neem een potlood en begin met het onderstrepen van de kernzinnen van elke alinea, van de inleiding en van de conclusie. Bedenk hierbij dat een tekst op het examen vaak is opgebouwd op de volgende manier:

- De inleiding, waarin de hoofdgedachte van de tekst staat.
- De kern, waarin in verschillende alinea's de argumenten worden besproken.
- Het slot of de conclusie, waarin de schrijver zijn uiteindelijke oordeel geeft. Lees de zinnen die je hebt onderstreept door en beoordeel of deze passen in jouw samenvatting. Let op het aantal woorden en bedenk of de boodschap van de tekst in deze zinnen beschreven staat.

4. Begin nu met het schrijven van je klad samenvatting. Begin met de hoofdgedachte, waarschijnlijk is dit de zin of een van de zinnen die je onderstreept hebt in de inleiding. Werk vervolgens de alinea's af en eindig met de concluderende zin die meestal in de laatste alinea te vinden is. Neem de zinnen zoveel mogelijk letterlijk over uit de uitgangstekst met soms een kleine aanpassing om een goed lopend verhaal in elkaar te zetten. Gebruik signaalwoorden om de zinnen met elkaar te verbinden. Bedenk hierbij wel dat de ordening van de uitgangstekst niet noodzakelijkerwijs overeen hoeft te komen met die van jouw samenvatting.

5. Lees je klad samenvatting door, tel het aantal woorden en beoordeel het geheel. Als alles naar wens is kun je beginnen met het schrijven van je nette versie. Lees deze nog eenmaal door en let hierbij niet meer op de inhoud maar op de spelling. Als je dit gedaan hebt kun je je samenvatting inleveren.